

1945 Mord i Åsen

Tirsdag 15.mai i 1945 tar Edith Johanne Echman seg nedover til Leangengrenda. Hun skulle hente melk. Dagen derpå møtte hun ikke på jobb ved Nydalen fabrikk. Senere ble Edith funnet drept i Fåramarka, stygt tilredt - dekket av en kvisthaug.

Arne Leangen, født 8.mai 1933 - hadde vært på 17.mai-arrangement denne vakre vårdagen i 1945. Det var en spesiell 17-mai, den første etter frigjøringa. Ungene fra Leangen skole hadde vært på Årnseth gård, og var nå på vei hjemover igjen. Arne gikk sammen med to kamerater. De stoppet opp litt, kastet småstein utover Hammervatnet – og tok den tid de

trengte, slik barn brukte å gjøre. Etter en stund forlot Arne de andre. Nå ville han hjem å stelle føttene. Han hadde gått i turnsko med tynne såler hele dagen, og hadde fått flere vannblemmer. Veien gikk fra Hammervatnet mot toppen av Fåramarka, ca. 200 – 300 m lenger oppe. Veien slynget seg oppover. Plutselig kommer ei dame syklende innpå veien rett foran Arne og setter kursen mot Leangen.

På toppen av bakken måtte Arne stoppe for ”å slå lens”. Lite ante han på dette tidspunktet at han var like ved stedet hvor en morder hadde skjult sitt offer. Senere har nok Arne gått gjennom denne ”avtrede på naturens vegne” mange, mange ganger, og han har nok innerst inne tenkt sine tanker hvorvidt strålen traff kvisthaugen som skjulte den myrdede.

Etter at Arne kom hjem til Leangen (hvor han var pleiesønn), kom en svoger av kona på gården på besøk. Han hadde gått samme veien som Arne, og var omtrent i helene på gutpjokken. Svogeren kunne fortelle at han hadde møtt en mannsperson på toppen av Fåramarka. Denne hadde oppført seg noe merkelig, som om han absolutt ikke ville gi seg til kjenne. Mye tyder på at dersom dette var gjerningsmannen, måtte han i så fall ha skjult seg for Arne – like i nærheten da gutten ”slo lens”.

Hjemmefronten etterforsket saken, og var opptatt av om noen hadde hørt skudd. Mannfolka i Leangen hadde etter frigjøringsdagen vært oppe ved ei bu ved ei torvmyr og hentet noen maskinpistoler som de hadde gjemt unna. Disse pistolene ble prøveskutt ved gården i flere påfølgende dager. Og det var mye gledesskyting utover hele mai. Av den grunn var det vanskelig å si om det hadde vært skyting oppi Fåramarka. Skudd derfra ville nok ikke blitt lagt merke til.

Edith Johanne Echman synes å ha blitt gjemt under en knaus eller liten bergrabb. Hun var blitt skutt med 5 revolverskudd, 2 i armen, 2 i brystet og 1 i hodet. Det var ikke tegn til voldtekt.

Edith Echmann var datter av Erik og Johanne Echmann Johansen. Hun ble født i 1923, og hadde 4 søstre og en bror. Samme år som Edith ble myrdet, mistet familien en datter til, den 14 år gamle Marit. Hun døde i oktober av sprukken blindtarm. Et hardt år, - hvor mye kan en familie tåle?

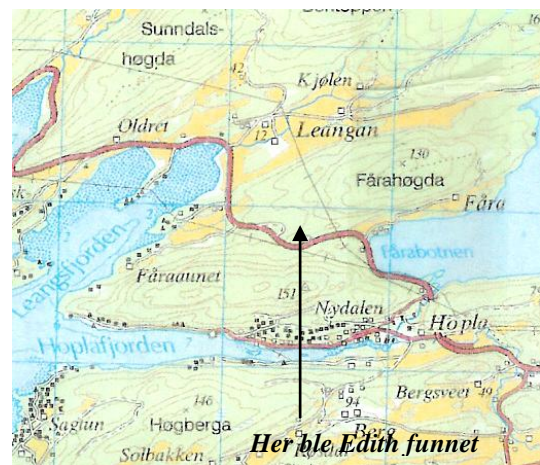
Edith bodde på et av hybelhusene innerst i Hoplafjorden nedenfor funksjonærboligen til Nydalen fabrikk. Her bodde det flere jenter som jobbet på fabrikken. Disse tiltrakk seg, som vanlig er – en del friere, og det forgikk derfor sikkert en del festing i strøket. Fabrikken var en stor arbeidsplass, som på sitt meste hadde nærmere 130 ansatte – og var en hjørnesteinsbedrift i Åsen. Den 15.mai skulle altså Edith sykle til Leangen for å hente melk. Selv om hun ikke dukket opp dagen derpå på jobb, var det trolig ikke mange som la noe spesielt i det, og selv på 17.mai gikk nok dagen uten at noen foretok seg noe. Enkelte ville ha det til at hun sikkert hadde blitt med noen til byen, der det visstnok var en gutt som hun hang litt sammen med. Andre la likevel merke til at hun fortsatt hadde tøy hengende ute til lufting, blant annet finkjolen. Dette var ikke vanlig på helligdager eller søndager. Rett nok ble vel ikke 17.mai helligdag før i 1947, men dagen var likevel av en slik art at det ble betraktet som upassende å ha klær hengende ute.

Arne Holthe, Arne og Gretha Leangen

Den 17.mai hadde ikke Arne Leangen lagt merke til noe spesielt, skjønt i ettertid ble personen som hadde oppført seg så merkelig ovenfor svogeren stadig trukket frem i samtalene som en potensiell mistenkt blant grendefolket. Hadde han vært på åstedet igjen to dager senere for å skjule spor? Og hvorfor lot han eventuelt Edith bli liggende så nær veien på vestsiden av steinrabben? Hvorfor dro han henne ikke rundt eller lengre inn i skogen? Ble han skremt av Arne og den nevnte svogeren. Eller av de to kameratene til Arne som kom støyende noen hundre meter lenger bak.

Da Edith ikke kom på arbeid etter den 17.mai, ble det slått alarm. Det ble gått manngard, og Lorentz Vik, Johan Isdahl og noen andre fant Edith under kvisthaugen, som lå like ved riksvei 753 slik den går i dag (se bildet). Den gangen gikk veien i flere slynger gjennom Fåramarka, men akkurat på funnstedet går både gammel- og nyveien. ”Gammelveien var selvsagt mye smalere og omgitt av kraftig tett skog på begge sider”, sier Gretha Leangen og Arne Holthe i munnen på hverandre, der jeg egenhendig har tatt initiativet, tatt kontakt og fått de til å både fortelle og vise meg åstedet. Og det på selveste Langfredagen i 2004 - i sterke og tette haglebyger.

Johan Isdahl var den som fant sykkelen. Den sto støttet opp mot ei rotvelte, på andre siden av veien og et stykke inn i skogen, toppen 50 m unna der Edith ble funnet. - Johan Isdahl sier til meg i telefon at det han husker best, var at et av skuddene hadde gått inn like under nesen. Det var en sterk opplevelse. I tiden etter mordet ble det naturligvis spekuert på både motivet og hvem som kunne ha gjort en slik forferdelig ugjerning. ”Ingen hadde svaret”, sier Johan. Den ene teorien var like rett eller gal som den andre. Blant annet ble det snakket om noen tyskere

som holdt til i ei brakke i enden av Hammervatnet, og at disse hadde gjort tilnærmelser ovenfor Edith tidligere, først trolig bare som skjemt der de hang ut av vinduene og ropte sine ”slibriheter” når Edith som vanlig syklet forbi på sine melketurer. Edith avviste ”forslagene”. Dommen over Edith er krystallklar hos Johan Isdahl og alle andre: ”Edith var ei ordentlig jente”. En maidag i 2004 er Johan Isdahl tilbake på åstedet. ”Jeg føler den samme uhygge som for 60 år siden”, sier han.

Det er og fortalt at en familie som bodde ytterst i Leangsfjorden, fikk besøk av en tysker samme dag som ugjerningen skulle ha funnet sted. Han ba om å bli skyssset over fjorden til Frosta. Som takk for skyssen, bød han fram en pistol. Var det mordvåpenet?

Johan Isdahl på åstedet

Det som likevel hang igjen i bevisstheten hos folket i Åsen, i lang tid etter mordet, var myndighetenes passivitet. Rett nok var ikke etterforskning av denne art en rutinemessig del av hverdagen i Åsen, heldigvis – men at det så godt som ikke ble gjort noen ting, vakte stor undring. Hvorfor ble det ikke satt inn tjenestemenn fra Steinkjer eller andre med kvalifiserte ressurser?

Hvem var så denne personen som vimset rundt oppe i Fåramarka den 17.mai? Var det morderen? Og hva var motivet? Husk det var ikke tegn til voldtekt, slik førstetanken ofte tilsier. Mange ga nok tyskerne skylda. Det var ikke uvanlig at unge jenter fra fabrikkene hang en del sammen med unge tyske soldater. Og det var mange av de i Åsen på den tiden. Eller var det en nordmann med forsmådd kjærlighet – et klassisk sjalusidrama? Var det morderen som var tilbake på åstedet for å skjule sine spor? Melkespannet lå lett synlig på en haug. Svaret får vi trolig aldri. I tiden etterpå måtte ungentene ha følge gjennom Fåramarka, og Arne Leangen sier det slik om hvordan det var å ferdes på veien gjennom skogen: ”pedalene gikk ekstra fort”.

